„FIDELITATEA" ŞI „INFIDELITĂŢILE" UNOR RUSIŞTI. RECEPTAREA ANNEI AHMATOVA

Marinela Doina DOROBANŢU

Numele Annei Ahmatova este cunoscut în România prin intermediul traducerilor realizate de Maria Banuş, Grigore V. Coban, A.E. Baconsky, Emil Brumaru, Mihai Beniuc, Alexandru Pintescu, Ştefan Bitan, Ilie Bădicuţ, Mircea Croitoru şi alţii, publicate în diferite ziare ori reviste, încă din vremea când poeta rusă primea recunoaşterea valorii sale atât în patria natală, cât şi pe plan internaţional. Urmărind din punct de vedere diacronic traseul sinuos pe care l-au parcurs poeziile ahmatoviene în ţara noastră, observăm că imaginea de ansamblu desprinsă din publicaţiile româneşti este departe de cea reală, dar, chiar şi în aceste condiţii, apreciem fiecare moment ce a punctat numele Anna Ahmatova, nutrind convingerea că între diferitele forme de manifestare a reflecţiei despre poezie va exista întotdeauna o permanentă comunicare.

I. ZIARE ŞI REVISTE LITERARE:

Pentru prima dată, două poeme semnate Anna Ahmatova sunt publicate în revista „Steaua" (Cluj), nr. 7-8/1957, în traducerea lui A.E. Baconsky – *Vârstele amintirilor* şi *Asia*. Anul următor, în aceeaşi publicaţie, nr.19/19 mai 1958, apare şi poezia *Amintirea prietenului*, în traducerea lui Şt. Bitan.

În nr. 3/1962 al revistei „Secolul 20", la rubrica „Anna Ahmatova – Versuri", semnalăm poeziile: *Curaj* (februarie, 1941), *În amintirea prietenului* (1945), *Prea sfântul nostru meşteşug*, (1944) şi *Muzica* (1958), în româneşte de Maria Banuş. În aceşti ani, numele Annei Ahmatova devine tot mai cunoscut pe plan internaţional datorită decernării, în 1964, a prestigiosului premiului literar european „Etna Taormina". Acest fapt este menţionat şi de publicaţiile din România, „Tribuna", nr. din 28 ianuarie 1965, fiind prima care anunţă că Anna Ahmatova este marea câştigătoare a premiului literar decernat de Uniunea Scriitorilor Europei (alături de băştinaşul Mario Luzzi), printr-un articol ce cuprinde o scurtă biografie a poetei, însoţită de poeziile: *Nu confunzi...*, *Multe încă...* şi *Din caiet oriental*, toate traducerile semnate de Madeleine Fortunescu.

„Contemporanul" din 5 februarie 1965 salută şi el acest eveniment literar printr-un articol semnat A.E. Bakonsky. Articolul, îmbogăţit, va mai apărea şi în volumul

BDD-A24244 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:43 UTC)

Meridiane, (Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1969), purtând titlul *Profiluri şi schiţe*. În revista „Secolul 20" nr. 2/1965, Madeleine Fortunescu menţionează, la rândul său, reuşita Annei Ahmatova printr-o scurtă biografie ce conţine date referitoare la viaţa şi activitatea literară a marii poete, subliniind că premiul literar „Etna Taormina" a încununat o activitate literară de peste şase decenii. Cele câteva informaţii sunt urmate de un ciclu de patru poezii: *Grădina de vară*, *Muza*, *Vălul des*, *Vizită la miezul nopţii*, toate în traducerea autoarei articolului, care concluzionează: „Muza zveltă, brună şi necunoscută a lui Modigliani se întorcea, după mai mult de jumătate de veac, ca să-şi primească, din mâna compatrioţilor lui, binemeritata răsplată sub chipul unei septuagenare şi renumite scriitoare, solemnă şi impunătoare, aducând puţin cu o altă laureată, S. Lagerloff. Dar versurile citite acolo, în ardenta Sicilie, au dovedit celor care, poate, se mai îndoiau, că iubirea, departe de a fi o dimensiune a unei vârste, va rămâne întotdeauna o dimensiune a inimii, a tinereţii fără bătrâneţe"[1].

Numărul 3/1965 al revistei „Viaţa românească" publică la secţiunea „Miscellanea" un articol semnat de Leonida Teodorescu – *Fragmente dintr-o tragedie*, din care aflăm că revista „Novîi mir", nr.6/1964, a publicat fragmente din tragedia în versuri *Prologul sau vis în vis* de Anna Ahmatova, deosebit de semnificative în opinia autorului pentru alcătuirea profilului poetei.

Revista „Secolul 20", nr. 4/1967, publică eseul Annei Ahmatova *Modigliani*, tradus de Madeleine Fortunescu, care face cunoscută apropierea dintre poeta rusă şi artistul italian. Întâlnirea realizată în „vechiul Paris", „Parisul de dinainte de război", ne prezintă un Paris al boemei în care René Ghil propovăduia „poezia ştiinţifică", biserica catolică o canoniza pe Jeanne d'Arc, Picasso şi Braque erau în plină glorie, ca şi „Şeherezada" interpretată de Ida Rubinstein ori baletele ruse ale lui Diaghilev.

Împlinirea a optzeci de ani de la naşterea Annei Ahmatova determină apariţia în paginile „României literare", nr. din 3 iulie 1969, a unui „Medalion Anna Ahmatova", semnat Alexandru Lungu. Viaţa marii poete, o viaţă închinată poeziei, este comparată de autor cu „o fântână cu susur din adâncuri, aşezată la răscrucile unor alei de spaimă şi nelinişti. Nu o Niagară, nu un fluviu torenţial sau maiestuos, ci o fântână cu apă certă, care nu seacă sub nici o arşiţă şi nu se revarsă sub nici o beţie umflată a pământului"[2].

În „Cronica", nr. 48/8 noiembrie 1969, la pagina 9 (pagină dedicată literaturii sovietice), întâlnim un amplu articol semnat de Natalia Cantemir, *Precursori ai romanului modern,* în completarea căruia vin trei poezii traduse de Grigore V. Coban: Evgheni Evtuşenko, *Nimic nu-mi trebuie pe jumătate*, Hanuf Karum, *În munţi* şi Anna Ahmatova, *Mi-e greu să cred*.

Un articol interesant, semnat L. Teodorescu, vede lumina tiparului în revista *Studii de literatură universală*, nr. 13-14/1969. *Momentul interferenţei în poezia Annei Ahmatova* face o apologie a akmeismului (numit şi adamism), curent analizat în raport cu simbolismul şi cu celelalte mişcări literare din epocă, şi descrie specificul poeticii

[1] Madeleine Fortunescu, *Premiul Taormina. Anna Ahmatova*, în „Secolul 20", nr. 2/1965, p. 176.
[2] Alexandru Lungu, *Medalion Anna Ahmatova*, în „România literară", 3 iulie 1969, p. 22.

BDD-A24244 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:43 UTC)

ahmatoviene: intimistă, existenţială, dar şi de inspiraţie istorică, cetăţenească, filosofică ori folclorică şi, bineînţeles, poeziile erotice, „care, afirmă autorul, chiar dacă nu constituie majoritatea absolută a producţiei Annei Ahmatova, ocupă locul central în preocupările sale”[1].

Revista „Ateneu”, nr. 10/1970, publică articolul *Certitudini şi căutări în poezia sovietică contemporană*, care vizează poezia rusă de la începutul secolului al XX-lea. Autoarea, Natalia Cantemir, evocă poeţi precum Anna Ahmatova, Vladimir Maiakovski, Boris Pasternak, Olga Berggolţ, Bulat Okudjava, Bella Ahmadulina, Evgheni Vinokurov, Svetlov, Isakovski şi alţii şi insistă asupra amplorii şi efervescenţei fenomenului poetic înregistrat în Rusia.

În volumul lui Mihai Beniuc, *Scrieri*, vol. 6: *Poeţi şi prozatori* (Editura Minerva, Bucureşti, 1975), întâlnim articolul *Anna Ahmatova: Poezii*, în care este evocată întâlnirea autorului cu „marea poetesă” în Sicilia, în anul 1964. Beniuc notează: „cel mai durabil lucru în viaţa Ahmatovei a fost focul nestins al poeziei, o poezie angajată pentru poezie, (…) o virtute a realităţii. Iar pentru Ahmatova, această realitate, legată de pământul patriei şi de oamenii apropiaţi, a fost mai presus de orice, sfâşietoare şi dramatică, dar până la sfârşit, reală sau evocată: iubirea, care în cazul ei poate fi liniştit scrisă cu majuscule, IUBIREA”[2].

Ion Caraion, traducătorul unui volum de poezii ahmatoviene apărut în 1974, este şi semnatarul volumului *Pălărierul silabelor* (Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1976), în paginile căruia găsim articolul *Poeta responsabilităţii insomniilor*. Profilul ahmatovian este schiţat prin comparaţie, concluzia fiind: „în faţa poeziei Annei Ahmatova eşti ca într-un port cu multe corăbii şi voci istovitoare, peste care plouă cu ecouri din lecturile demnităţii. Ea este însă portul, ecourile sunt nave care vin şi pleacă – unele ducându-i legămintele, altele amintirea. Portul rămâne. Ca o matrice. În care senior e cuvântul. Un alchimist tutelar, abuziv şi perfid. Poate că această definiţie simbolică sugerează şi greutatea înlocuirii acestui cuvânt, transpunerea lui”[3].

Revista „Secolul 20”, nr. 5-7/1974, anunţă traducerea în limba rusă a câtorva poeme de Tudor Arghezi: *Bună dimineaţa, primăvară!*, *Frunze pierdute*, *Creion*, *Din balcon*, *De ce-aş fi trist?* şi reproduce variantele realizate de Anna Ahmatova în limba rusă, neînsoţite însă de niciun comentariu.

„România literară”, numărul din 26 februarie 1976, publică la rubrica „Din literatura sovietică” şi poezia Annei Ahmatova, *Victoria*, în traducerea lui Madeleine Fortunescu.

Revista „Secolul 20”, nr. 301-302-303/1981, dedică un întreg număr oraşului *Petersburg – Petrograd – Leningrad*, la rubrica „Istorie şi mit” fiind prezent articolul

[1] Leonida Teodorescu, *Momentul interferenţei în poezia Annei Ahmatova*, în *Studii de literatură universală*, nr. 13-14/1969, p. 104.
[2] Mihai Beniuc, *Anna Ahmatova: Poezii*, în *Scrieri*, vol. 6: *Poeţi şi prozatori*, Editura Minerva, Bucureşti, p. 237.
[3] Ion Caraion, *Poeta responsabilităţii insomniilor*, în *Pălărierul silabelor*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1976, p. 355.

BDD-A24244 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:43 UTC)

semnat de Aniuta Maver Lo Gatto, *Ahmatova şi Mandelştam*, în care autoarea evocă ataşamentul celor doi mari poeţi faţă de oraşul devenit parte din fiinţa lor. Textul articolului este tradus în limba română de Alla Petrescu, iar traducerea versurilor îi aparţine lui Igor Blok. La capitolul *Puşkin. Final de biografie*, întâlnim şi eseul Annei Ahmatova, *Moartea lui Puşkin*, în româneşte de Tatiana Nicolescu, cu desene ale poetului şi o inscripţie de Marina Ţvetaeva.

În 1983 vede lumina tiparului volumul întocmit de Al. Pintescu, *Literatură şi eveniment* (Editura Dacia, Cluj-Napoca), în cuprinsul căruia întâlnim capitolul *Anna Ahmatova sau poezia simfonică*. Lucrarea conţine un amalgam de informaţii mai mult sau mai puţin exacte, autorul punând poezia ahmatoviană sub semnul „simfonismului", înţeles ca „o orchestraţie completă, tonifiantă şi omogenă în diversitatea ei, în măsură să redea trăirile melopeice, dar şi complexele determinări ale omului în relaţia cu lumea", adaugând: „poeta este instrumentul principal care face sufletul să cânte pe o mie de voci, în toate recunoscându-se, chiar dacă nu manifest, vocea interioară a compozitorului"[1]. Tot Al. Pintescu va semna o scurtă prezentare apărută în „Tribuna", nr. 45/1988, alături de poeziile *Inscripţie pe o poemă* (6 ianuarie 1943, Taşkent), *Oglinda îi ascunde profilul* (1943, Taşkent), *Camera în care zac răpusă* (1944, Taşkent), *Subsolul amintirii* (1940), *Nu-i ciudat că nu cu zumzet vesel* (1960).

Revista „Luceafărul", nr. 25/1989, prezintă alte şapte poezii scrise de Anna Ahmatova, de această dată în traducerea lui Ilie Bădicuţ: *Cântec de rămas bun* (1911), *În vis* (15 februarie 1946), *Sonet de ţărm de mare* (nedatat), *Tu scrisoarea, dragul meu n-o rupe* (1912), *Uita-voi?*, *Credeţi mă-nspăimânt?* (21 februarie 1957) şi *Cea mai darnică-n roade din toamne* (13 septembrie 1962). În plus, autorul semnează şi rândurile intitulate *Marea poezie*, din care aflăm că, în anul 1988, în mod simbolic, o comisie internaţională a aprobat numele „Ahmatova" conferit de către astronomii sovietici uneia dintre planetele nou descoperite, şi concluzionează: „simbolul ascensiunii supreme nu depinde de mărimea corpului ceresc respectiv – toate astrele cunoscute purtau nume – ci de gradul suprem, *akmé*, al iubirii la care a înălţat-o poporul său."

Numărul 11/1989 al revistei „Convorbiri literare" conţine la rubrica „Literatură sovietică", două poezii semnate Anna Ahmatova: *Toamnă plânsă, văduvă cernită* (1921) şi *A căzut cuvântul – lespedea cea grea*, alături de versuri ale poeţilor I. Brodski, V. Stepanov, T. Belozerov şi I. Fedkovici.

Revista „Poesis", nr. 2/1991, semnalează, la rubrica „Galaxii", un remember Anna Ahmatova, prezentarea şi traducerea versurilor aparţinându-i lui Horia Algor. Sunt ilustrate câteva poezii scrise în perioade diferite: *Mulţimilor*, *În amintirea lui M. Bulgakov*, *Inscripţie pe o poemă*, *Zboară deasupra sufletului* etc.

Seria traducerilor lui Al. Pintescu continuă în revista „Apostrof", nr. 3-4/1994, cu douăsprezece poeme, altele decât cele şaisprezece apărute în antologia *Poezie sovietică modernă şi contemporană* (Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1988).

[1] Alexandru Pintescu, *Literatură şi eveniment*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983, p. 67.

BDD-A24244 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:43 UTC)

Într-un articol publicat în revista „Steaua”, nr. 4-5/1995, *Poezia ca împotrivire a istoriei: Marina Ţvetaeva şi Anna Ahmatova*, autorul, Doru Pop, pune în discuţie destinul poetic al celor două mari doamne ale versului rusesc, comparându-le atât viaţa, mediile artistice diferite din care proveneau – Moscova şi Sankt-Petersburg –, cât şi activitatea literară, influenţa exercitată de Puşkin asupra creaţiei fiecăreia şi raporturile înregistrate cu ceilalţi poeţi din epocă. Iată ce afirmă autorul: „deşi participă la întâlnirile grupului akmeist, abia în 1912 reuşeşte Ahmatova să îşi publice prima carte, cu titlul *Noapte (Vecer)*. Încă de la 18 ani, Marina Ţvetaeva publică o plachetă, *Album nocturn (Vecernii al'bom)* [sic], studiind literatura la Sorbona. Semnul nopţii, al incertitudinii şi al despărţirii domină lirica celor două doamne moderne. Noaptea este momentul izolării, al privirii interioare, al angoaselor şi al premoniţiilor. După anul 1912, Ţvetaeva publică succesiv două volume noi, *Lanterna magică* şi *Din două cărţi*, iar Ahmatova tipăreşte volumul *Pe scurt*. Inconsecvenţa prezentării titlurilor în limbile română şi rusă duce, probabil, la unele confuzii, în general prezentarea lăsând de dorit. În ceea ce o priveşte pe Anna Ahmatova, titlul primei sale culegeri de versuri este tradus greşit, iar *Pe scurt* nu este titlul niciunui volum, ci doar al unui eseu scris în 1965, al cărui titlu corect este *Pe scurt despre sine/ Korotko o sebe*.

Publicaţia „Azi”, numărul din 27 mai 1996, include la rubrica „Restituiri”, o prezentare intitulată *Gânduri despre Anna Ahmatova* şi şapte poezii în traducerea lui Ilie Bădicuţ. Autorul aminteşte şi de propria-i versiune a *Recviemului*, realizată cu ocazia centenarului naşterii marii poete şi publicată în revista „Euchronia”, nr. 1/1992, exprimându-şi intenţia de a publica ulterior o carte de traduceri „cu o selecţie din toate cărţile”, proiect nerealizat însă până în prezent. Într-un pasaj publicat în acest număr al revistei citim: „fiului celor doi mari poeţi i-a fost dat să supravieţuiască lagărelor siberiene, liniei întâi a frontului, celei de-a doua arestări şi... morţii tiranului, devenind un mare savant etnolog”. În realitate, fiul Annei Ahmatova, Lev Nikolaevici Gumiliov, a suportat trei detenţii (în epocă a treia arestare era, ce-i drept, semnul că nu se va mai întoarce), cărora le-a supravieţuit, devenind ulterior un strălucit antropolog, orientalist şi turcolog.

Tot anul 1996 marchează o altă menţiune a numelui poetei în articolul *Poezia transcendentală*, publicat de Aura Christi în „Contemporanul – ideea europeană”, 27 iunie 1996. Făcând aluzii la proza lui Lermontov, la poezia lui Nekrasov, Osip Mandelştam sau a altor poeţi contemporani, poeta basarabeană afirmă: „între aceştia Anna Andreevna ocupă un loc aparte, căci despre lirica ahmatoviană poţi scrie la infinit. De fiecare dată, la o nouă lectură, găsesc unghiuri de interpretare inedite pentru discursurile mele hermeneutice”[1].

Doi ani mai târziu, Alexandru Pintescu semnează alte câteva rânduri, intitulate *Anna Ahmatova* şi publicate în „Contemporanul”, nr. 30/1998, care nu aduc însă informaţii suplimentare faţă de cele publicate anterior.

[1] Aura Christi, *Poezia transcedentală*, în „Contemporanul – ideea europeană”, 27 iunie 1996,p. 4.

BDD-A24244 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:43 UTC)

Revista „Steaua”, nr. 3-4/1999, publică articolul Ruxandrei Cesereanu, *„Patriarha” Ahmatova şi „ţarul” Boris*, în care este semnalată apariţia celor trei culegeri realizate de Al. Pintescu: *Anna Ahmatova – Anno Domini*, *Boris Pasternak – Sora mea viaţa* şi *Se topeşte zăpada*, volume „liliputane, plăcute la lectură”, după afirmaţia autoarei (Pintescu va continua demersul de popularizare a numelui poetei prin publicarea articolului *Ahmatova şi arlechinada infernală* în revista „Poezia”, nr. 1/2003).

Editarea volumului *Poezie şi destin*, în traducerea Aurei Christi, are ecouri diferite în presa literară românească. Revista „Poesis” publică un „Dosar Ahmatova” în nr. 5-7/2002, iar „Contemporanul”, nr. 48-52/ decembrie 2002, un altul, intitulat *Sunt glasul vostru, jarul respirării voastre*, care cuprinde un articol biografic semnat de Al. Pintescu şi fragmente din alocuţiunile rostite de specialişti în literatura rusă precum Aneta Dobre, Virgil Şoptereanu, Dumitru Balan sau Octavian Soviany, cu prilejul conferinţei „Anna Ahmatova – Poezie şi destin”, organizată de Universitatea Bucureşti, Uniunea Scriitorilor şi Editura Paralela 45. Sunt dezbătute principalele probleme ale traducerii şi conceptul de poezie autentică, majoritatea autorilor fiind de acord că redarea tuturor cuvintelor-imagini care există în textul original ahmatovian reprezintă o misiune foarte grea, aproape imposibilă. „Dosarul” mai cuprinde şi un „cuvânt” al traducătoarei şi zece poezii ahmatoviene, scrise între anii 1912-1963.

Nu la fel de „indulgent” se dovedeşte a fi articolul Marinei Tatu, publicat în „Adevărul literar şi artistic”, nr. 608/12 martie 2002, la rubrica „Traduttore-traditore”, semnatara „desfiinţând” practic volumul tradus de Aura Christi.

În articolul *Ahmatova şi arlechinada infernală*, publicat în revista „Poezia”, nr. 1/2003, Al. Pintescu afirmă: „Ieşită dintr-un mediu privilegiat şi legat de cultura aristocratică condamnată pentru viitor, Anna Ahmatova grăbeşte furtuna din 1914. În 1917, vrea să emigreze, acceptă revoluţia ca pe o expiere, şi întâmpină ca o binefacere greutăţile primite. (...) Executarea în 1921 a lui Gumiliov (de care a divorţat cu trei ani înainte, dar de la care are un fiu, Lev Nikolaevici, arestat şi executat după mai mulţi ani de detenţie), şi caracterul intim al poeziei sale, îi vor închide, cam douăzeci de ani, porţile editurilor. (...) Teroarea stalinistă care i-a luat fiul (care va fi eliberat în 1956) şi pe cel de-al doilea soţ (pe care nu-l va mai vedea niciodată), a determinat-o să iasă din tăcere cu poemele din *Requiem* (1935-1940, rămas inedit în URSS)”. Modul de expunere a faptelor narate conduce la inexactităţi; din acelaşi fragment aflăm două informaţii contradictorii: una despre executarea lui Lev Nikolaevici, cealaltă despre arestarea celui de-al doilea soţ al Ahmatovei – în realitate, al treilea, N.N. Punin, precum şi o afirmaţie neadevărată, conform căreia poeta ar fi dorit să-şi părăsească ţinuturile natale. Anna Ahmatova şi-a iubit ţara mai mult decât orice şi, în ciuda numeroaselor propuneri pe care le-a primit de a o părăsi, n-a fost niciodată tentată să plece. Dacă s-a spus că pentru spirit Franţa era a doua patrie a poetei, cea dintâi a rămas însă întotdeauna Rusia.

Apariţia următorului volum de poezii, *Poeme. Proze* (Editura Universităţii „Al.I. Cuza”, Iaşi, 2004), traducător Livia Cotorcea, este menţionată la „Cronica traducerilor”

BDD-A24244 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:43 UTC)

din revista „România literară”, nr. 30/2004, unde Mariana Codruţ subliniază, în articolul intitulat *Anna Ahmatova – „muza durerii”*, importanţa şi noutatea acestei apariţii editoriale, remarcând corpusul masiv de note alcătuite temeinic, minuţios şi cu o rară empatie.

Tot în acest an apare o altă lucrare, deosebit de interesantă, sub semnătura lui Ion Ianoşi, *Sankt Petersburg – romanul şi romanele unui oraş* (Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2004). Capitolul *Ahmatova* dezvăluie cititorului român informaţii referitoare la viaţa şi activitatea literară a poetei, în general bine documentate şi punctual prezentate în contextul cercetărilor critice apărute de-a lungul vremii cu privire la legătura creată între Anna Andreevna şi oraşul erou. Totuşi chiar şi în această lucrare „se strecoară” o eroare: „Pe 10 martie au loc slujbe religioase în Catedrala Nikolski şi comemorarea de la Casa Scriitorilor, de pe strada Voinov. O veghează fiul, Lev Gumiliov, şi fostul soţ N. Punin”[1]. Amintim aici că N.N. Punin murise în detenţie încă din anul 1953, iar Anna Ahmatova – treisprezece ani mai târziu.

Apariţiile din mass-media românească nu au avut întotdeauna rolul de a clarifica aspectele problematicii ahmatoviene; poeta este prezentată, în general, într-o aură pesimistă, punându-se accent mai ales pe suferinţele prin care a trecut. Se naşte astfel întrebarea: mai putem vorbi în acest context despre dragostea neţărmurită de viaţă a „veselei păcătoase de la Ţarskoe Selo”? Desigur că nu şi de aceea o astfel de abordare trebuie evitată. Imaginea „pesimistă” s-a conturat şi datorită faptului că observaţiile făcute de semnatarii articolelor nu au fost întotdeauna în deplină concordanţă unele cu altele şi, mai ales, cu cele întâmplate în realitate.

II. TRADUCERI ÎN VOLUM:

Concomitent cu „punctările” din mass-media românească, vin şi traducerile în volum realizate de Madeleine Fortunescu, I. Caraion, Al. Pintescu, Aura Christi ori Livia Cotorcea, fiecare constituind la vremea publicării sale un eveniment literar deosebit. Tocmai de aceea ni se pare indicat să amintim aici faimosul dicton latin: *habent sua fata libelli* (cărţile îşi au destinul lor), căci şi de „destinul” acestor cărţi, pe care le vom consemna în diacronie, ne simţim foarte legaţi.

Volumul *Poezii* (Editura Tineretului, colecţia „Cele mai frumoase poezii”, 1968, 215 p.), tradus de Madeleine Fortunescu, îşi propune să prezinte poezia ahmatoviană prin intermediul unei selecţii realizate din cele şapte volume ale autoarei: *Seara*, *Mătăniile*, *Stolul alb*, *Pătlagina*, *Anno Domini*, *Trestia* şi *Cartea a şaptea*, în total nouăzeci şi şase de poezii scrise în perioade diferite.

La rubrica „Omagiu”, Madeleine Fortunescu adaugă traducerea poeziei lui E. Evtuşenko, *În amintirea Ahmatovei/ Pamiati Ahmatovoi* (1966), în care este ilustrat,

[1] Ion Ianoşi, *Sankt Petersburg – romanul şi romanele unui oraş*, Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2004, p.298.

BDD-A24244 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:43 UTC)

într-un registru emoţionant, imensul rol pe care poeta l-a avut în dezvoltarea versului rusesc. Cartea a apărut într-un tiraj reprezentativ pentru perioada respectivă – 7160 de exemplare –, fiind foarte bine primită atât de publicul cititor, cât şi de critica literară. În acest sens, Leonid Dimov, la rândul său poet şi cunoscător al limbii ruse, observa: „Traducerile Madeleinei Fortunescu din Anna Ahmatova acoladează întreaga, intermitenta şi îndelungata perioadă de creaţie a poetei, prin acurateţea şi eleganţa lor nostalgică”[1]. Dimov consideră această traducerea deosebit de fidelă originalului, în timp ce Mihai Beniuc (semnatarul prefeţei volumului) o consideră „cuprinzătoare”, dar şi „fidelă şi artistică”, afirmând că „de marea poetesă traducătoarea s-a apropiat cu suflet de poet”[2].

Următorul volum de traduceri, *Versuri*, versiune românească şi cuvânt înainte (*Faţă de moarte, poezia singulară e imună*) de Ion Caraion, Editura Univers, colecţia Orfeu, text bilingv, vede lumina tiparului în anul 1974, marele câştig al acestei ediţii fiind, aşadar, redarea textului ahmatovian original. Tirajul nu se mai publica la sfârşitul cărţilor în acei ani şi, în ciuda faptului că azi cu greu mai poate fi procurat un exemplar, suntem îndreptăţiţi să credem că volumul cuprinzând 207 pagini a apărut într-un număr semnificativ.

În afara volumelor amintite, traduceri şi ecouri ale unor poezii semnate Anna Ahmatova vor mai apărea în diverse periodice sau antologii sub pana unor traducători precum Maria Banuş, Emil Brumaru, Igor Blok şi alţii, dar un alt volum dedicat poeziei ahmatoviene va mai vedea lumina tiparului relativ târziu, abia în anul 1998. E vorba despre volumul *Anno Domini*, în traducerea lui Alexandru Pintescu (Editura Helicon, Timişoara, colecţia „Liliput”), de fapt, despre un „volumaş” de versuri de numai 63 de pagini, remarcat de critica literară a vremii (ediţia „beneficiază” de o foarte scurtă prefaţă a traducătorului, în care este creionată traiectoria vieţii poetei, şi de ilustraţii realizate de Adina Elena Romanescu).

Câţiva ani mai târziu, în anul 2001, apare cea de-a patra lucrare tradusă din creaţia ahmatoviană, *Poezie şi destin* (Editura Paralela 45, Bucureşti, 104 p.), traducerea versurilor aparţinându-i Aurei Christi. Volumul cuprinde noi traduceri, ce reprezintă restituiri chiar şi pentru literatura rusă (de exemplu ciclul „Recviem”), poezii apărute postum, versuri nepublicate în timpul vieţii şi două eseuri din proza Annei Ahmatova: *Amintiri despre Alexandr Blok* şi *Pagini de jurnal (despre Osip Mandelştam)*. În *Notă asupra ediţiei*, traducătoarea îşi exprimă punctul de vedere în ceea ce priveşte maniera de traducere, opţiunea sa fiind pentru aşa-zisa variantă de traducere informativă. Prefaţa Aurei Christi este cea mai cuprinzătoare dintre cele apărute la volumele de până acum şi oferă câteva detalii referitoare la epoca în care poeta s-a format şi a creat, dar şi foarte multe inadevertenţe, în final reuşind să ofere o imagine mai degrabă deformată, decât una pertinentă. Iată ce afirmă autoarea: „în cei şaptezeci şi şapte de ani de viaţă, Anna

[1] Leonid Dimov, *Ahmatova*, în „Secolul 20”, nr. 5-6/1974, p.189.
[2] Mihai Beniuc, cuvânt înainte la volumul *Anna Ahmatova – Poezii*, Editura Tineretului, colecţia „Cele mai frumoase poezii”, 1968, p.10.

BDD-A24244 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:43 UTC)

Ahmatova a avut deseori senzaţia că trăieşte «ca pe lumea cealaltă»". Poeta îşi pierde soţul, mai târziu singurul ei fiu, Lev Gumiliov; îi mor surorile"[1]. Informaţiile primite sunt neadevărate: în realitate, în 1921, anul când N. Gumiliov este executat, cei doi soţi erau divorţaţi, ba mai mult, fiecare dintre ei era recăsătorit; Anna Ahmatova nu şi-a pierdut fiul – Lev Gumiliov a supravieţuit detenţiilor, trăind până în anul 1992, iar în ceea ce priveşte a treia afirmaţie – poeta nu a avut numai surori, ci şi fraţi. Citind mai departe aflăm că Anna Ahmatova s-a format în spaţiul literaturii germane, apoi că primul soţ al Ahmatovei a fost albgardist – se face, probabil, o confuzie între N. Gumiliov şi S. Efron, soţul Marinei Ţvetaeva, Gumiliov neparticipând la Războiul Civil, iar volumul Annei Ahmatova, *Stolul alb*/ *Belaia staia*, neavând nimic în comun cu albgardismul, poate cel al Marinei Ţvetaeva, *Stol de lebede*/ *Lebedinnîi stan* etc.

Ultima apariţie a unui volum dedicat Annei Ahmatova i se datorează Liviei Cotorcea, *Anna Ahmatova – Poeme. Proze* (Editura Universităţii „Al.I. Cuza", Iaşi, 2004, 265 p.), lucrare, care în loc de prefaţă, conţine eseul poetului I. Brodski, *Muza Durerii*, scris de poet special pentru deschiderea unui volum de poezii ahmatoviene, editat la New York, în anul 1983. Traducătoarea îşi exprimă ceritudinea că „acest eseu va spune totdeauna mai mult decât aş putea spune eu vreodată"[2], Brodski fiind unul dintre apropiaţii Annei Andreevna. Cartea conţine două poeme: *Kitejanka* şi cinci eseuri referitoare la Puşkin şi la creaţia sa: *Cuvânt despre Puşkin*, *„Adolphe" de Benjamin Constant în creaţia lui Puşkin*, *„Oaspetele de piatră" de Puşkin*, *Două noi povestiri ale lui Puşkin*, amintirile despre doi apropiaţi ai săi: *Amedeo Modigliani* şi *Din amintirile mele despre Osip Mandelştam*, note referitoare la *Poemul fără erou* şi câteva zeci de pagini de proză autobiografică. Din acest punct de vedere, volumul este o reuşită, căci notele şi comentariile autorului au rolul lor în descoperirea universului de gânduri, de aspiraţii ale poetului, mai ales când scot la lumină confesiuni, corespondenţe etc. Totuşi, Ahmatova este prezentată şi în acest volum, aproape exclusiv, ca o „muză a durerii", în neconcordanţă cu afirmaţia sa: „sunt fericită că am trăit în aceşti ani şi am văzut evenimente fără seamăn"[3], care sugerează că poeta nu a fost copleşită niciodată de durere, nu s-a lăsat doborâtă sau ancorată în trecut, ci a privit mereu cu încredere spre viitor. Această ultimă apariţie editorială are însă meritul de a oferi cititorului român multe informaţii precise, prezentate într-un mod riguros, notele şi comentariile de la sfârşitul lucrării constituindu-se într-un material auxiliar extrem de preţios.

În afara acestor volume de versuri, critica românească din ultimii ani a mai consemnat în diferite periodice, menţionate anterior, numele marii poete ruse, însă studiile cu adevărat importante privitoare la viaţa şi opera Annei Ahmatova vin din partea criticii universitare[4]. În întregirea acestor studii, volumele *Anna Ahmatova* –

[1] Aura Christi, *Poezie şi destin*, Editura Paralela 45, Bucureşti, 2001, p. 6.
[2] Livia Cotorcea, *Anna Ahmatova – Poeme. Proze*, Editura Universităţii „Al.I. Cuza", Iaşi, 2004, p. 6.
[3] *Idem*, p. 167.
[4] Virgil Şoptereanu, *Literatura rusă 1890-1917. Curente literare – Marina Ţvetaeva şi Anna Ahmatova*, Editura Universităţii din Bucureşti, 1971; Virgil Şoptereanu, *Istoria literaturii ruse de*

BDD-A24244 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:43 UTC)

destinul poetic şi *Anna Ahmatova – traducere şi traductibilitate*, publicate la Editura Cermaprint (2008), rezultatul muncii noastre de cercetare, constituie un răspuns şi o încercare de clarificare a tuturor aspectelor referitoare la viaţa şi opera Annei Ahmatova, care, insuficient cunoscute, dau naştere unor confuzii precum cele enumerate anterior. Există şi situaţii când studiul literar nu are de-a face cu viaţa scriitorului, dar, în cazul Ahmatovei, situaţia e diferită. Subsumat operei, studiul vieţii poetei se dovedeşte a fi util şi pentru că, de cele mai multe ori, o informaţie aparent lipsită de interes poate deveni revelatoare. Este lesne de înţeles că din datele biografice trebuie reţinute cele care au o semnificaţie şi luminează natura spiritului creator, de aceea o afirmaţie nefondată pe cunoaşterea integrală a faptelor, oricât de seducător ar fi formulată, riscă întotdeauna a fi judecată. Întocmirea şi în România a unor lucrări substanţial interpretative despre Anna Ahmatova este cu atât mai necesară, cu cât cercetarea fenomenului ahmatovian continuă în lume până astăzi, reviste de specialitate ori cărţi întregi găzduind în paginile lor titluri incitante referitoare la universul creaţiei sau la biografia poetei (hotărârea UNESCO de a marca jubileul de 100 de ani de la naşterea poetei prin declararea anului 1989, „Anul Anna Ahmatova", vine să accentueze recunoaşterea şi preţuirea marii poete ruse pe plan mondial).

În urma celor constatate, concluzia este că adevărata artă a traducătorului constă în exprimarea poeticii situate la nivelul cel mai profund al textului literar, ceea ce nu s-a întâmplat încă în cazul traducerilor româneşti din poezia Annei Ahmatova. Analiza activităţii de traducere implică un anumit număr de operaţii, manipulări şi intervenţii ce vin dinspre traducător, iar informaţiile de orice natură: articole, prefeţe, postfeţe, note, pe scurt ansamblul de „paratexte", vin în completarea traducerii, fără a-i ameninţa importanţa din punctul de vedere al receptării textului tradus. Punctele de vedere se schimbă continuu, în mod constant apar lucrări ce conţin noi perspective asupra fenomenului poetic în general, şi adesea traducerile devin „învechite", în timp ce opera originală primeşte doar „patina timpului". De aici rezultă necesitatea repetatelor lucrări, care îşi găsesc explicaţia şi utilitatea prin faptul că orice traducere vine într-o cultură la momentul propice din stadiul de dezvoltare a acelei culturi, uneori devenind chiar o „stare de necesitate".

Bibliografie:

I. Articole, studii, eseuri:

---

la sfârşitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea. Poezia, Editura Universităţii din Bucureşti, 1982; Adriana Uliu, *Prelegeri de literatură rusă modernă*, partea I, Editura Universităţii din Craiova, 1995; Aneta Dobre, *Itinerare poetice*, Editura Universităţii din Bucureşti, 1997; Dumitru Balan, *Poezia rusă din secolul XX. Русская поэзия XX века*, Editura Universităţii din Bucureşti, 1997; Traian Nădăban, *Лекции по русской литературе. Поэзия начала XX века*, Editura Universităţii de Vest din Timişoara, 2001.

BDD-A24244 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:43 UTC)

Bakonsky, A.E., *Meridiane*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1969
Bădicuţ, I., *Marea poezie*, în „Luceafărul", nr. 25/1989
Bădicuţ, I., *Gânduri despre Anna Ahmatova*, în „Azi", 27 mai 1996
Beniuc, M., *Scrieri*, vol. 6: *Poeţi şi prozatori*, Editura Minerva, Bucureşti, 1975
Cantemir, Natalia, *Precursori ai romanului modern*, în „Cronica", nr. 48/8 noiembrie 1969
Cantemir, Natalia, *Certitudini şi căutări în poezia sovietică contemporană*, în „Ateneu", nr. 10/1970
Caraion, I., *Pălărierul silabelor*, Editura Cartea românească, Bucureşti, 1976
Cesereanu, Ruxandra, *„Patriarha" Ahmatova şi „ţarul" Boris,* în „Steaua", nr. 3-4/ 1999
Christi, Aura, *Poezia transcedentală*, în „Contemporanul – ideea europeană", 27 iunie 1996
Codruţ, M., *Anna Ahmatova – „muza durerii"*, în „România literară", nr. 30/2004
Dimov, L., *Ahmatova*, în „Secolul 20", nr. 5-6/1974
Dobre, Aneta, *Itinerarii poetice*, Editura Universităţii din Bucureşti, 1997
Fortunescu, Madeleine, *Premiul Taormina. Anna Ahmatova*, în „Secolul 20", nr. 2/1965
Fortunescu, Madeleine, *Modigliani*, în „Secolul 20", nr. 4/1967
Ianoşi, I., *Sankt Petersburg. Romanul şi romanele unui oraş*, Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2004
Năděban, T., *Лекции по русской литературе. Поэзия начала XX века*, Editura Universităţii de Vest Timişoara, 2001
Pintescu, Al., *Literatură şi eveniment*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1993
Pintescu, Al., *Anna Ahmatova*, în „Contemporanul", nr. 30/1998
Pop, D., *Poezia ca împotrivire a istoriei: Marina Ţvetaeva şi Anna Ahmatova*, în „Steaua", nr. 4-5/1995
Şoptereanu, V., *Literatura rusă (1890-1917). Curente literare. Marina Ţvetaeva. Anna Ahmatova*, Editura Universităţii din Bucureşti, 1971
Şoptereanu, V., *Istoria literaturii ruse de la sfârşitul secolului al XIX-lea – începutul secolului XX*, Editura Universităţii din Bucureşti, 1982
Şoptereanu, V., *Filozofia mitului în literatura rusă*, Editura Universităţii din Bucureşti, 1997
Şoptereanu V., *Arta temporală în literatura modernismului rus*, în „Filologie rusă", XIX, Editura Universităţii din Bucureşti, 2003
Şoptereanu, V., *Studii de literatură rusă şi comparată*, Editura Universităţii din Bucureşti, 2006
Şoptereanu, V., *Timpul artistic şi poetica memoriei*, Editura Paideia, Bucureşti, 2006
Tatu, M., *O, de sub ce ruine vă vorbesc...*, în „Adevărul literar şi artistic", nr. 608/12 martie 2002
Teodorescu, L., *Fragmente dintr-o tragedie*, în „Viaţa românească", nr. 3/1965
Teodorescu, L., *Momentul interferenţei în poezia Annei Ahmatova*, în *Studii de literatură universală*, nr. 13-14/1969
Uliu, Adriana, *Prelegeri de literatură rusă modernă*, vol. I, Editura Universităţii din Craiova, 1995

BDD-A24244 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:43 UTC)

II. Traduceri:

Anna Ahmatova, *Poezii*, în româneşte de Madeleine Fortunescu, Editura Tineretului, Colecţia „Cele mai frumoase poezii", Bucureşti, 1968

Anna Ahmatova, *Versuri,* versiune românească şi cuvânt înainte de Ion Caraion, Editura Univers, Colecţia Orfeu, Bucureşti, 1974

Anna Ahmatova, *Anno Domini – Versuri*, traducător Alexandru Pintescu, Editura Helicon, colecţia „Liliput", Timişoara, 1998

Anna Ahmatova*, Poezie şi destin*, traducere din limba rusă şi studiu introductiv de Aura Christi, Editura Paralela 45, Bucureşti, 2001

Anna Ahmatova*, Poeme. Proze*, traducător Livia Cotorcea, Editura Universităţii „Al.I. Cuza", Iaşi, 2004

The faithfulness and unfaithfulness of some Ahmatovian literature critics and translators

Diverse articles, reviews and translations of Anna Ahmatova's work were published in Romania during the latest decades. "Nationalizing" a great writer of a foreign language represents a happy event for any literature, as important as the original masterpiece. In this edition, I pointed out each and every publication of the Ahmatovian lines in Romanian, although they haven't reached the value of the original so far. Translating is a hard process that requires practice, knowledge, skills and the most important a "contextualized intuition", that refers to the capacity of a translator to find the most appropriate terms so that the text is as clear and comprehensive as possible for the reader.

BDD-A24244 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:43 UTC)